

UDC (УДК) 159:351.745.7
JEL Classification: K 30

Демків Роман Ярославович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: demkiv80@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3867-7968

Лук'янова Галина Юріївна,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: lukianova@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1109-9299

СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ І НАВИЧОК СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто особливості професійної діяльності співробітників Національної поліції як системи психологічних умінь і навичок. Окреслено завдання з підвищення ефективності правоохоронної діяльності та розроблення науково обґрунтованої системи формування професійної придатності співробітників органів поліції, що пов'язано з емоційно-вольовою логікою їхньої поведінки. З урахуванням отриманих результатів описано програму розвитку професійної придатності співробітників Національної поліції, засобом її реалізації є професійно-психологічний аналіз, який охоплює систему вимог, що забезпечують ефективне формування, розвиток і корекцію компонентів особистісної психологічної готовності фахівця: ціннісно-змістовного, мотиваційного, емоційно-вольового і поведінкового. Наголошено, що діяльність Національної поліції має формуватися на новітніх досягненнях психологічної науки з метою посилення протидії злочинності, забезпечення профілактичних заходів щодо деструктивних психологічних явищ, зокрема професійної деформації.

Ключові поняття: правоохоронна діяльність, професійно-психологічний аналіз, психологічний супровід професійної діяльності, психологічна готовність, психологічні вміння та навички, психофізіологія, психодіагностичні методики, психологічна служба.

Demkiv Roman,

Candidate of Law, Associate Professor
of the Department of civil law and procedure
of Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: demkiv80@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3867-7968

Lukianova Halyna,

Candidate of Law, Associate Professor
of the Department of administrative and legal disciplines
of Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: lukianova@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1109-9299

THE SYSTEM OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE AND SKILLS OF EMPLOYEES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Abstract. The article deals with the peculiarities of the professional activity of the staff of the National Police as a system of psychological skills and abilities. The tasks are to increase the effectiveness of law enforcement activities and develop a scientifically grounded system of forming the professional suitability of police officers, which is connected with the emotional and volitional logic of their behavior. Taking into account the obtained results, the program of development of the professional suitability of the staff of the National Police, in which a

professional psychological analysis is the instrument for its implementation, is described. This analysis includes a system of requirements that ensure the effective formation, development and correction of components of personal psychological readiness of a specialist: valuable-content, motivational, emotional-volitional and behavioral. It is emphasized that the activities of the National Police should be based on the modern achievements of the psychological science in order to increase the crime counteraction, to provide preventive measures against destructive psychological phenomena, in particular professional deformation. One of the ways to improve the work of the National Police may be the organization of training and methodological seminars for employees of the departments of psychological support of operative-service activity with the participation of scientists of the corresponding specialty. Therefore, the prospects for the development of psychological knowledge and skills of the police agencies are the preparation of psychological portraits, the use of polygraphs, negotiation activities during operative and search activities, etc. It is also important to update the methodological base, apply modern standardized methods in different areas of activities, and continue the work on improving the normative and legal basis for the activities of the psychological service of these bodies.

Key concepts: law enforcement, professional psychological analysis, psychological support of professional activity, psychological readiness, psychological skills and abilities, psychophysiology, psychodiagnostic methods, psychological service.

DOI 10.32518/2617-4162-2019-1-32-38

Вступ

В умовах проведення соціально-економічних реформ, що супроводжуються погіршенням криміногенної обстановки в країні, важливого значення набуває забезпечення високої ефективності боротьби зі злочинністю. Ефективність цієї боротьби багато в чому залежить від рівня професіоналізму співробітників Національної поліції, ступеня їхнього творчого ставлення до своєї професії й до себе як суб'єктів праці, сформованості їхньої професійної придатності. Крім того, варто зважати на низький рівень психологічної культури співробітників Національної поліції. Передусім це стосується відсутності відповідної системи психологічних знань і навичок, які могли б забезпечити високий рівень розкриття злочинів, скоєних у сфері організованої злочинності.

Важливо зазначити, що у зв'язку зі зміною ідеології найважливішими, на жаль, стають матеріальні стимули. Відповідно, зниження матеріального добробуту в системі оплати праці в МВС України негативно впливає на ефективність діяльності та професійну соціалізацію співробітників Національної поліції, заохочує неробство і створює умови для поширення корупції, хабарництва, байдужого ставлення до підвищення свого професіоналізму. Як свідчать результати соціально-психологічних досліджень, одним із найважливіших чинників, які сприяють розвитку організованої злочинності в Україні, є низький рівень професійної придатності працівників Національної поліції. У такому разі найліпшим способом підвищення ефективності правоохоронної діяльності є розроблення науково обґрунтованої системи формування професійної придатності її співробітників, що пов'язано з емоційно-вольовою логікою їхньої поведінки.

Вивченню психофізіологічних механізмів поведінки, професійної деформації, патопсихологічних і психічних особливостей співробітників правоохоронних органів, зокрема і Національної поліції, присвячено більшість праць, виконаних судовими психіатрами, юридичними психологами, судовими психологами і кримінологами. Особливе місце в кримінології та кримінальному праві нині посідають дослідження, авторами яких є В. М. Безчасний, О. М. Борисюк, Т. О. Борець, Ю. Ю. Бойко-Бузиль, Д. А. Горбенко, Л. Й. Гуменюк, М. С. Корольчук, А. П. Москаленко, Д. О. Кобзін, О. О. Стародубцев, О. М. Бандурка, які вивчали проблеми, пов'язані із соціально-психологічними чинниками впливу на правоохоронну діяльність. З іншого боку, більшість досліджень присвячено приватно-теоретичним аспектам і мали вузько прикладне значення. Дуже мало праць виконано на системно-методологічному рівні, і майже немає робіт, у яких було б описано систему психологічних знань і навичок співробітників Національної поліції.

Метою статті є цілісне розкриття особливостей професійної діяльності працівників органів Національної поліції як системи психологічних умінь і навичок. Щоб досягнути цієї мети окреслено завдання з підвищення ефективності правоохоронної діяльності та розроблення науково обґрунтованої системи формування професійної придатності її співробітників, що пов'язано з емоційно-вольовою логікою їхньої поведінки.

Проблему вдосконалення методичної бази Національної поліції, діяльність якої спрямована на розкриття і розслідування злочинів, можна вирішити, використовуючи знання таких наук, як психологія та психофізіологія. Вивчення оперативними працівниками психології допиту,

психологічних проблем виконання покарань, оперативно-розшукової та соціальної психології допоможе у розкритті злочинів під час оперативно-розшукової діяльності. Дедалі більшого значення тут набувають нетрадиційні психофізіологічні методи роботи (формування «психологічних моделей»). Можна застосовувати і традиційні методи такі, як спостереження, бесіда й експертна оцінка, за допомогою яких є можливою глибока, але переважно якісна, описова оцінка діяльності працівників Національної поліції.

Нині у практиці професійної психодіагностики широко використовують психодіагностичні тестові методи, які можна поділити на такі групи: психодіагностичні методики для дослідження емоційно-вольових і характерологічних особливостей особистості; інтелектуальні та психометричні тести, які ґрунтуються на даних вивчення особливостей поведінки співробітників Національної поліції або їхніх психофізіологічних реакцій у різних модельованих ситуаціях. Використання таких тестових методів передбачає створення ситуацій, у яких могли б виявитися ті чи інші особливості або властивості особистості.

1. Психологічна специфіка діяльності працівників Національної поліції

Незважаючи на наявні досягнення у вивченні професійної придатності співробітників, доводиться констатувати відсутність системності в таких дослідженнях і, як наслідок, недостатнє опрацювання теоретичних основ та напрацьованих рекомендацій щодо формування професійної придатності працівників Національної поліції.

Необхідність усунення виявлених недоліків зумовила актуальність ґрунтовнішого дослідження специфіки формування професійної придатності співробітників Національної поліції, аналізу переваг і недоліків практики її здійснення, суперечностей у нормативно-правовій та теоретичній сферах, розроблення варіантів професіограм діяльності та кваліфікаційних вимог, а також пропозицій щодо вдосконалення профорієнтації, профвідбору, профадаптації, профпідготовки, мотивації професіоналізму цієї структури тощо. Водночас важливу роль під час професійного психологічного відбору на службу в органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, психологічної підготовки працівників до такої роботи та їх психологічного супроводу відіграє служба психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів і підрозділів ОВС України, положення про яку затверджено наказом МВС України № 842 від 28 липня 2004 р.

Діяльність Національної поліції становить окремих різновид інтелектуально практичної праці, що передбачає підвищену активність і відповідальність виконавців [1, с. 211]. Для проведення професійного відбору на конкретну посаду важливо враховувати сукупність показників і критеріїв, що визначають мінімально необхідний рівень теоретичної, виробничо-технологічної та психологічної складових професіоналізму. Оцінюючи знання, вміння, навички, природні й набуті здібності особистості, порівнюючи їх з офіційно прийнятими критеріями (вимогами), можна зробити висновок про професійну придатність людини, а відтак скласти професійно-психологічну (кваліфікаційну) її характеристику.

Як зазначає М. С. Корольчук, психологічна специфіка пов'язана також з дією таких екстремальних чинників, як небезпека і надзвичайний динамізм розвитку подій; дефіцит часу та інформації; невизначеність можливих варіантів зміни обстановки; необхідність у безперервному аналізі потоку неструктурованої чи малоструктурованої інформації; необхідність негайного вирішення завдань, що вимагають нестандартного, творчого підходу; висока відповідальність за наслідки прийнятих рішень [2, с. 34]. Тому особливого сенсу набуває формування психологічної готовності до вирішення професійних завдань. У Концепції психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України, затвердженої рішенням колегії МВС України № 2 км/2 від 3 лютого 1997 р., психологічне забезпечення має соціально-економічний характер за походженням, сутністю й показниками оцінки ефективності. Заходи психологічного забезпечення сприяють цілеспрямованому розкриттю і розвитку здібностей людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я і життя працівників органів та підрозділів внутрішніх справ під час виконання оперативно-службових завдань [3].

Отже, психічна активність людини за своєю природою є соціальною. Це цілісна реальна дійсність, яка характеризується загальною закономірністю і з якою особистість перебуває у специфічних взаєминах. На думку вчених-правознавців, невід'ємною характеристикою діяльності оперативного працівника є рольова поведінка – «маска», що «одягається» для спілкування з різними категоріями громадян для розкриття і розслідування злочинів. Це передбачає маскування своїх дійсних намірів щодо конкретної події (особи, групи осіб); засекречення своєї належності до оперативної служби [4, с. 67]. Таке цілісне, глобальне взаємовідношення ускладнено внутрішніми диференційованими зв'язками, внаслідок чого вза-

емний вплив особистості й суспільства складно піддається реєстрації. Зважаючи на соціальні вимоги, створюються цінності, на тлі яких розвиваються внутрішні сили суспільства. Характерні особистості унікальні індивідуальні особливості також соціально зумовлені.

З-поміж причин негативних явищ вагоме місце посідають чинники, пов'язані з психічними і соціальними наслідками екстремальних умов праці, що впливають на функціональний стан співробітників. Складність соціально-психологічних ситуацій, у яких доводиться діяти працівникам ОВС, визначає вимоги до їхніх професійних якостей і психологічної готовності [5, с. 64]. Найвиразніше ця проблема постає під час формування професійної діяльності, коли змістом установок стають не тільки предметні обставини провадження діяльності, а й орієнтування на «себе», на «інших», на «загальнолюдські цінності» тощо. Тому нині оптимістичні погляди гуманістів на природу людини як гармонійної і доброї істоти змістилися до думок, що ставлять під сумнів її душевне здоров'я, зрештою, й суспільства загалом [6, р. 10; 7, р. 91; 8, р. 65].

Водночас в умовах розвитку і конструктивних, і деструктивних процесів у нашому суспільстві зростає значення морального і професійно-етичного чинників, які в сучасних умовах стають істотними елементами мотивації службової діяльності, позначаються на ефективності й якості виконання оперативно-службових завдань, тому що на місце колишнього, адміністративно-командного, ідеологізованого впливу на особовий склад приходить переорієнтація правоохоронних органів на соціальне обслуговування суспільства. А за умов морального переконання в соціальній значущості службової діяльності головним стає спонукання до такої діяльності. Відтак професійне виховання стає одним із пріоритетних напрямів формування правосвідомості, загальної та професійної культури співробітника органів поліції.

Отже, формування професійної придатності є організованим процесом цілеспрямованого психологічного і педагогічного впливу на особистість (групу людей), з урахуванням домінуючих у неї (них) мотивів професійного самовдосконалення, в інтересах розвитку професійно важливих якостей і формування бази знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності та професійної соціалізації співробітників Національної поліції.

2. Психологічний супровід у діяльності працівників Національної поліції

Психологічний супровід – це недиригентна форма надання психологічної допомоги, спрямована на підсилення, вдосконалення, розвиток, самороз-

виток самосвідомості особистості, допомоги, яка активізує механізми саморозвитку й власні ресурси людини; цілісний, безперервний процес вивчення, аналізу, розвитку й корекції пізнавальних, мотиваційних, емоційно-вольових процесів особистості, яка є суб'єктом супроводу; система заходів професійного психолога, що спрямована на створення умов для успішної діяльності та розвитку особистості на різних етапах онтогенезу [9, с. 50].

За змістом психологічний супровід охоплює: обґрунтування кваліфікаційних вимог; професійну орієнтацію; професійний психологічний відбір; професійну адаптацію, професійну підготовку; нормативно-правовий супровід; інформаційний супровід; контроль за цим процесом і його результатами. Співробітник органів поліції повинен мати, крім загальноприйнятих професійно важливих якостей, розвинену мотивацію професійного самовдосконалення, а також високу вербальну креативність.

Усе це передбачає наявність в особового складу Національної поліції таких професійно важливих якостей: твердість і рішучість, витримка, сміливість; психологічна й емоційно-вольова стійкість під час виконання бойових завдань в умовах небезпеки і раптово мінливої обстановки; відповідальність за своєчасне виконання поставленого завдання, дотримання законності, правомірне застосування зброї та спеціальних засобів, дотримання заходів безпеки, військової дисципліни; тактовність у роботі з громадянами. У процесі виконання службових завдань з охорони важливих державних об'єктів і забезпечення правопорядку таким співробітником не обійтися без психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях; самостійності; швидкості в оцінці обстановки і здатності діяти на випередження; здатності швидко орієнтуватися в нових умовах; рішучості та холоднокрівності в діях у складній обстановці.

Отже, першоважливе місце посідають функції психологічної готовності фахівця, його нервово-психічна й емоційно-вольова стійкість, а також фізична працездатність, які дають змогу йому оптимально виконати поставлене завдання. У цьому випадку значення конкретних психологічних особливостей людини Д. В. Малеев вбачає у забезпеченні її надійності, що визначається багатьма чинниками, насамперед характером професійної діяльності, її вимогами до рівня професійної придатності суб'єкта праці й відтак до сукупності його ознак, якостей, їх індивідуальної своєрідності та неповторності в рівні розвитку, міри актуалізації, взаємної компенсації тощо. Можна передбачити, що деякі із цих психологічних характеристик (темперамент, когнітивні стилі, особистісна тривож-

ність тощо) вказують на схильність до прояву високої або низької надійності, інші, скажімо, активаційні, стимулювальні (відповідальність, акуратність, професійна спрямованість, воля тощо), формують певний стиль й організацію діяльності, а ще інші якості та процеси (сприйняття, пам'ять, мислення, перетворення інформації, ухвалення рішень, психомоторика, емоційна реактивність тощо) безпосередньо регулюють, визначають характер конкретних дій, їх нормативні або помилкові вияви. Оцінка й дослідження особистісної надійності неможливі без розкриття ролі суб'єктної активності, впливу на діяльність особистості, її переживань, структури смислів і ціннісних пріоритетів, що реалізуються в праці [10].

На другому місці є вплив специфічних емоціогенних факторів на діяльність співробітників Національної поліції. З-поміж них провідна роль належить таким інформаційно-семантичним чинникам, як висока відповідальність, брак актуальної інформації, дефіцит часу. Саме вони зумовлюють підвищені вимоги до професійно важливих психологічних якостей фахівців.

Особа з низьким рівнем інтелектуальних здібностей, повільною реакцією та неаналітичним складом розуму не зможе успішно виконувати свої службові обов'язки і зробить чимало непоправних помилок, які можуть коштувати їй здоров'я, а то й життя. Щобільше, виконання службових завдань працівниками поліції зазвичай пов'язане з людським фактором, тобто з потребами, прагненнями, бажаннями, відчуттями, індивідуальними особливостями громадян – усім, що перебуває у сфері відносин «людина – людина» [11, с. 23]. З огляду на це очевидною є й важливість ретельного відбору кандидатів на службу в органи поліції.

3. Психофізичні критерії надійності працівників Національної поліції

Широке впровадження сучасних видів зброї й бойової техніки кардинально змінює характер праці та структуру діяльності співробітників цих органів. У боротьбі за законність працівник поліції, застосовуючи вогнепальну зброю, повинен не тільки дотримуватися чинних правових вимог, а й дбати про правопорушника. Зухвала, агресивна дія злочинця може спонукати працівника поліції до порушення встановленої юридичної процедури щодо застосування зброї. Проте, оцінивши ступінь суспільної небезпеки, визначивши доцільність примусу та вдаючись до активної протидії, працівник поліції передусім повинен уникнути емоційного реагування на ситуацію, що виникла. Також на законність впливає вміння ухилитися від

зіткнення в невіддільних умовах, де порушено так званий баланс сил. Нерівні умови (наприклад, кількість озброєних працівників поліції значно перевищує кількість правопорушників) та примітивна тактика щодо припинення злочинних дій призводять до порушення законності. Сюди можна віднести й небажання надати першу медичну допомогу пораненому, вступ у фізичне протиборство зі зброєю в руках, унаслідок чого нею оволодіває злочинець, тощо. Головне – внутрішнє переконання в доцільності збройного розв'язання конфліктної ситуації як необхідної умови правомірного встановлення справедливості [12, с. 111].

Діяльність особового складу Національної поліції пов'язана з впливом на людину значних фізичних, нервово-психічних, психологічних навантажень. Для вирішення основних завдань і функцій цієї структури потрібно, щоб кандидат на проходження служби відповідав неординарним вимогам, оскільки служба вимагає постійної активності, фізичної і психологічної витривалості, динамічності, рішучості, здатності протистояти противникові, не розгубитися в тій чи іншій ситуації тощо.

Варто зазначити, що діяльність у бойовій обстановці пов'язана з ризиком і небезпекою для життя, перебігає в умовах протиборства й агресивності з боку противника і вимагає спритності, фізичної сили й емоційної стійкості. Отже, професійна діяльність співробітників Національної поліції висуває підвищені вимоги до рівня фізичної підготовки й особистісних психологічних якостей фахівців, тому необхідно їх оцінювати в кандидатів. На жаль, доводиться констатувати, що психологічні критерії оцінки професійної придатності напрацьовані недостатньо. Тому профвідбір цієї категорії фахівців здійснюється без урахування специфічних вимог, що висуваються до їхніх професійно важливих психологічних якостей. Учені-правознавці зауважують на певні труднощі, пов'язані з використанням наявного кадрового і наукового потенціалу служби, що досі не відповідає сучасним потребам системи МВС України та чинним міжнародним стандартам. Так, проблеми, наявні у сфері адміністративно-правового регулювання розвитку служби психологічного забезпечення органів поліції, негативно впливають на ефективність їхньої діяльності й імідж у суспільстві. Вирішення цих проблем вимагає застосування науково обґрунтованих підходів, а також використання відповідного досвіду роботи, що напрацьований у поліцейських системах зарубіжних держав [13, с. 52]. Тут варто враховувати позитивний досвід діяльності поліції деяких країн Європи і США.

Із цією метою варто окреслити етапи професійного відбору для служби в органи поліції, на кожному з яких ухвалювати рішення про придатність кандидатів до служби. Перший етап – соціально-професійний, що передбачає визначення відповідності кандидата на службу певним нормативним вимогам. Так, кандидат повинен бути громадянином України, який досяг 18-річного віку, мати закінчену середню, середньо-спеціальну або вищу освіту, не мати судимості і компрометуючих зв'язків, а також мати позитивну характеристику з попереднього місця роботи або навчання. Водночас варто зважати на його бажання (мотивацію) до проходження служби в цих підрозділах, а також громадянську позицію й інтереси. Цей етап відбору мають проводити працівники кадрового апарату.

Другим етапом професійного відбору є медичний відбір. Він охоплює вивчення соматичного, психічного здоров'я та фізичного розвитку кандидата.

Третій етап – оцінка фізичної підготовленості й витривалості кандидатів на службу в Національну поліцію.

Четвертий етап профвідбору – психодіагностичне обстеження, яке має передбачати дослідження психологічних, психофізіологічних якостей, характеристик кандидата на службу на відповідність тим вимогам, які висуває професійна діяльність правоохоронних структур. Цей етап відбору здійснюють психологи, психофізіологи, психіатри. На жаль, профвідбір цієї категорії кандидатів здійснюється без урахування специфічних вимог, що висуваються до професійно важливих психофізіологічних і психологічних якостей кандидатів, оскільки немає критеріїв оцінки професійної придатності до служби в Національну поліцію.

Висновки

Співробітникам Національної поліції важливо розуміти психологію злочинця, мотивацію його протиправних дій, чи свідомо він учиняв злочин, чи, можливо, цьому сприяв збіг обставин або ж хвороба. Адже злочин може бути

скоєний у стані афекту, гострої матеріальної потреби, моральної залежності, випадково або після ретельної підготовки. Зовсім в інших умовах перебуває оперативний працівник, який повинен діяти, реагувати на злочин одразу. Відповідно, необхідно враховувати, що на формування психології особи злочинця впливають соціальні (зовнішні), побутові, генетичні та колективні фактори. Оперативний працівник повинен також досконало знати психологію потерпілого, яка залежить від характеру злочину, жертвою якого він став; його особистості; загального рівня його освіти; громадської оцінки скоєного злочину; культури особи; матеріальної і моральної шкоди; фізичного збитку тощо.

Під час спілкування з потерпілим працівник Національної поліції має виражати впевненість у справедливому розслідуванні, бути гарантом дотримання прав потерпілого, поводитися чуйно, делікатно, щоб завоювати його довіру. З огляду на це діяльність Національної поліції має формуватися на новітніх досягненнях психологічної науки з метою посилення протидії злочинності, забезпечення профілактичних заходів щодо деструктивних психологічних явищ, зокрема професійної деформації.

Одним із способів поліпшення роботи Національної поліції, на нашу думку, може бути організація навчально-методичних семінарів для працівників відділень психологічного супроводу оперативно-службової діяльності за участю науковців відповідного профілю. Тому перспективи розвитку психологічних знань і навичок органів поліції ми вбачаємо в їх застосуванні у підготовці психологічних портретів, використанні поліграфів, переговорній діяльності під час проведення оперативно-розшукових заходів тощо. Не варто забувати і про оновлення методичної бази, використання сучасних стандартизованих методик у різних напрямках своєї діяльності. Важливо також продовжувати роботу над вдосконаленням нормативно-правової бази діяльності психологічної служби цих органів.

Список використаних джерел

1. Борисюк О. М. Особливості професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна; гол. ред. М. М. Цимбалюк. Львів: ЛьвДУВС, 2012. Вип. 2 (1). С. 211–221.
2. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Ніка-Центр, 2006. 580 с.
3. Про затвердження Концепції психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України: рішення колегії МВС України № 2 км/2 від 03.02.1997.
4. Баумейстер А. О. Філософія права. Вінниця: О. Власюк, 2007. 224 с.
5. Гуменюк Л. Й., Сулятицький І. В. Психологія професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 648 с.
6. Brunner E. The Scandal of Christianini. Philadelphia, 1950. P. 10.
7. Thomas G. F. Christian Ethics and Moral Philosophy. New York, 1955. P. 91.

8. Niebuhr R. Faith and History. London, 1949. P 65.
9. Бойко-Бузіль Ю. Ю. Психологічний супровід професійної діяльності керівників органів і підрозділів МВС України. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 27. С. 47–57.
10. Малєєв Д. В. Психологічні чинники надійності професійної діяльності персоналу ОВС. *Фундаментальні та прикладні дослідження в практиках ведучих наукових шкіл*. 2016. № 1 (13).
11. Борець Т. О. Психологічний супровід в діяльності працівників правоохоронних органів. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матер. круглого столу (м. Кривий Ріг, 10 лют. 2017 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 23–28.
12. Рабінович П. М., Добрянський С. П., Гудима Д. А., Гришук О. В., Дудаш Т. І. Філософія права: проблеми та підходи. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 290 с.
13. Горбенко Д. А. Особливості психологічної служби ОВС України. Тенденції розвитку. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матер. круглого столу (м. Кривий Ріг, 10 лют. 2017 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 51–54.

References

1. Borysjuk, O. M. (2012). Osoblyvosti profesijnoji dijalnosti pracivnykiv orghaniv vnutrishnikh sprav [Peculiarities of professional activity of employees of internal affairs bodies]. *Naukovyj visnyk Ljvivskogho derzhavnogho universytetu vnutrishnikh sprav. Serija psykholohichna (Scientific herald of Lviv State University of Internal Affairs. The series is psychological)*. Lviv, 2 (1), 211–221 [in Ukr].
2. Koroljchuk, M. S., & Krajnjuk, V. M. (2006). Socialjno-psykholohichne zabezpechennja dijalnosti v zvyčajnykh ta ekstremal'nykh umovakh [Socio-psychological support of activities in the ordinary and extreme conditions]. Kyiv: Nika-Centr [in Ukr].
3. Pro zatverdzhennja Koncepčiji psykholohichnogho zabezpechennja operatyvno-sluzhbovoji dijalnosti orghaniv i pidrozdiliv vnutrishnikh sprav Ukrajinu [On Approval of the Concept of Psychological Support for Operational and Service Activities of the Institutions and Divisions of Internal Affairs of Ukraine]: rishennja koleghiji MVS Ukrajinu № 2 km/2 vid 03.02.1997 [in Ukr].
4. Baumejster, A. O. (2007). Filosofija prava [Philosophy of Law]. Vinnycja: O. Vlasjuk [in Ukr].
5. Ghumenjuk, L. J., & Suljatyckyj, I. V. (2011). Psykholohija profesijnoji dijalnosti pracivnykiv orghaniv vnutrishnikh sprav [Psychology of professional activity of employees of the bodies of internal affairs]. Lviv: LjvDUVS [in Ukr].
6. Brunner, E. (1950) The Scandal of Christianini. Philadelphia.
7. Thomas, G. F. (1955) Christian Ethics and Moral Philosophy. New York.
8. Niebuhr, R. (1949) Faith and History. London.
9. Bójko-Buzylj, Ju. Ju. (2015). Psykholohichnyj suprovid profesijnoji dijalnosti kerivnykiv orghaniv i pidrozdiliv MVS Ukrajinu [Psychological support of professional activity of heads of organs and subdivisions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Problemy suchasnoji psykholohiji (Problems of modern psychology)*, 27, 47–57 [in Ukr].
10. Maljejev, D. V. (2016). Psykholohichni chynnyky nadijnosti profesijnoji dijalnosti personalu OVS [Psychological factors of reliability of professional activity of the personnel of internal sleep agencies]. *Fundamentalnye i prikladnye issledovaniia v praktikakh vedushchikh nauchnykh shkol (Fundamental and applied research in the practices of leading scientific schools)*, 1 (13) [in Ukr].
11. Borecj, T. O. (2017). Psykholohichnyj suprovid v dijalnosti pracivnykiv pravookhoronnykh orghaniv [Psychological support in the work of law enforcement officers]. *Psykhologichni zasady zabezpechennja sluzhbovoji dijalnosti pracivnykiv pravookhoronnykh orghaniv (Psychological principles of ensuring the official activity of law enforcement officers)*. Kryvyj Righ, 23–28 [in Ukr].
12. Rabinovych, P. M., Dobrjanskyj, S. P., Ghudyma, D. A., Ghryshhuk, O. V., & Dudash, T. I. (2005). Filosofija prava: problemy ta pidkhody [Philosophy of Law: Problems and Approaches]. Ljviv: LNU im. I. Franka [in Ukr].
13. Ghorbenko, D. A. (2017). Osoblyvosti psykholohichnoji sluzhby OVS Ukrajinu. Tendenciji rozvytku [Features of the psychological service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Trends in development]. *Psykhologichni zasady zabezpechennja sluzhbovoji dijalnosti pracivnykiv pravookhoronnykh orghaniv (Psychological bases of ensuring the official activity of law enforcement officers)*. Kryvyj Righ, 51–54 [in Ukr].

Стаття: надійшла до редакції 14.01.2019
прийнята до друку 14.03.2019

The article: is received 14.01.2019
is accepted 14.03.2019